

“ Non est mortale quod opto ”

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — — VAN WUESTWEZEL

(DRIEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT)

Vierde Jaargang

1929

Nr. 1

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgenieester van Wuestwezel.

Z. E. H. Raeymaekers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Arthur Bosschaerts, onderwijzer, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraelen, onderwijzer.

AFGEVAARDIGDE VAN 'T GEMEENTEBESTUUR : C. Theuns, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.

Jozef Cools, onderwijzer.

Gustaaf Goris, onderwijzer.

Jozef Van den Zegel, onderwijzer, Achterbroeck.

BESCHERMENDE LEDEN :

Gemeentebestuur van Wuestwezel.

Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.

Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vatikaan, Rome.

Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.

P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.

J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.

Petrus Aerden, gemeenteontvanger.

Jan Augustijns, Westdoorn.

J. Berben-Van Beeck, Kleine Beerstraat, 24, Antwerpen.

Maria Bervoets, onderwijzeres.

J. F. Bevin, oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holland).

Alfons Beyers, Dorp, 58.

J. Blicck, Troyentenhoflei, Berchem.

A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.

Dr. V. Bosschaerts, geneesheer.

Ben. Braeckman.

L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.

Frans Breugelmans, Handelslei.

W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holland).

E. H. Celens, pastoor, Achterbroeck.

E. H. G. Celis, conservator v. h. Folklore Museum, Gent.

Fr. Claes, conservator Musea «Steen» en «Vleeschhuis», Antwerpen.

Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.

Louis Cools, Handelslei, 67.

Armand Cosemans, Ballaerstraat, 50, Antwerpen.

Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.

R. Cuvillier, Brantstraat, 27, Antwerpen.

Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.

E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.

E. H. L. De Coster, pastoor deken, Eeckeren.

Edm. De Decker, Kerkplaats, Gooreind.

E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaer.

Wed. Eug. De Grac, Bredabaan, Gooreind.

Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, senator, Gent.

Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Marie-Louise de Kerchove d'Exaerde, Gent.

Baron Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

J. De Ridder-Van Beeck, Statiestraat, 17, Waterloo.

Alf. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.

J. P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.

E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Baelen-Nethe).

Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.

E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.

Prof. Dr. L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.

E. H. Alb. Henderick, Leeraar.

Corn. Hens, maalter.

Jaak Hens, maalter.

H. Hoeben-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.

Aug. Janssens, leeraar, De Bosschaertstraat, 229, Antwerpen.

Fr. Janssens, Turnhoutsche baan, 125, Borgerhout.

Jan Kenis, Westdoorn.

WESALIA

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel

ABONNEMENTSPRIJS : 5 fr. per jaar ; Buitenland 10 fr.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening nr 1656.25)

Redactiesekretaris : KAREL PEETERS, Wuestwezel.

Wuestwezelaren in Franschen Dienst (1747-48.)

Vóór zijn dood had de Oostenrijksche Keizer, Karel VI, zijn dochter Maria Theresia, als erfgename aangeduid. Pas had zij na de dood van haar vader bezit genomen van het rijk en dus ook van de Oostenrijksche Nederlanden, waartoe onze streken behoorden, of de koningen van Pruisen, Spanje en Frankrijk sloten een verbond tegen de nieuwe keizerin en riepen den keurvorst van Beieren tot keizer uit onder den naam van Karel VII. Daarmee was de Oostenrijksche erfenis oorlog ingezet, die acht jaar duren zou (1740-1748). Ons land werd voor de zooveelste maal de vergaderplaats van al die vechtende legerbenden. De Oostenrijkers, geholpen door de Engelschen en ondersteund door Hollandsche en Hannoversche troepen, moesten onderdoen voor de overtalrijke Fransche legerbenden, die na een paar veldslagen ons land totaal bezetten. (1746). (1)

De Fransche koning, Lodewijk XV, vond voorwendsels genoeg om op 25 December 1746 een ordonnantie te ondertekenen, waardoor Brabant, Vlaanderen, Henegouwen en Namen verplicht werden om trent vijf duizend jongelingen te leveren, om de Fransche bataljons aan te vullen. Hij zag zich genoodzaakt talrijke legers te hebben om te kunnen weerstaan aan zijn vijanden, om zijn nieuwe grenzen te bewaken en zoo meer argumenten, maar tusschen de regels in kon

(1) Het Fransche leger bestond (volgens de Ordonnantie van 25 Dec. 1746) uit 112 Bataljons, eerst 650, later 694 man sterk. Bovendien waren er dan nog Compagnieën « *ingesette granadiers* » die van 56 op 60 man gebracht werden en acht Compagnieën « *snaphaendraegers* » van 68 tot 73 man. Dit maakt een legersterkte van 70 tot 80.000 man.

men lezen dat het hem onmogelijk was in zijn eigen land nog een lichting te doen, dus moesten de « nieuwe » provinciën het maar bekoopen. Van de vijf duizend kreeg het Hertogdom Brabant er 1610 voor zijn deel en, na verdeling tusschen de verschillende quartieren en tusschen de dorpen, werd Wuestwezel aangeslagen om acht personen te leveren.

We zullen nu nagaan hoe Schout en Schepenen van Wuestwezel het bevel van den Franschen koning uitvoerden.

* * *

1. De Ordonnantie en de Onderrichtingen.

't Mocht wel een eigenaardig Kerstgeschenk heeten, het besluit door den Franschen koning op Kerstdag 1746 onderteekend om de verdunde Bataljons aan te vullen met jongelingen uit de overwonnen landen. In November reeds had men nieuwe Miliciens uit Frankrijk doen komen, doch dat liet slechts toe de Bataljons in te richten zooals ze vóór den veldtocht waren, t. t. z. een sterkte van 650 man. Nu moesten ze versterkt worden en gebracht op 694 man, dus een vermeerdering van 44 man per Bataljon, 't zij voor 112 Bataljons 4928 man. De koning oordeelde het niet billijk dat zijn eigen onderdanen nog zouden deelnemen aan deze nieuwe lichting van manschappen, maar hij vond het natuurlijk, dat die van 't nieuw overwonnen land hun eigen grenzen zouden verdedigen. Of onze menschen dat ook zoo natuurlijk zullen gevonden hebben is wel een andere vraag.

In ieder geval de nieuwe versterking moest in regel zijn te beginnen van 1 Maart 1747.

Als algemeen gouverneur der Nederlanden had de konning den Maarschalk van Saksen aangesteld en deze had de uitvoering zijner bevelen toevertrouwd aan Moreau de Seychelles, in de geschiedenis bekend als een onmenschelijk verdrukker. Deze laatste had dus ook te zorgen voor het binnenkomen der nieuwe soldaten.

Nu kon met alle haast doorgewerkt worden. Het totaal der te leveren jongelingen moest verdeeld worden per stad, heerlijkheid en gemeente. Deze mochten nu vrijwilligers aanwerven, ofwel al de jongelingen bijeenroepen en het lot doen beslissen, maar het noodige getal moest er zijn, kost wat kost. Indien er moest geloot worden, dan had de gemeentelijke overheid te verzamelen « *alle de Jonghmans, die te vinden zijn, van den ouderdom van Achtien jaeren ten minsten tot Viertegh, gebeurende datter geen Jonghmans genoeg en souden zijn, bij hun gebreck sal men nemen de getrouwde Mannen, uytgenomen die de welke sijn in hunnen eerste jaer van hun Houwelyck.* » Men voorzag wel, dat de jongelingen niet gereed zouden staan om in het Fransche leger dienst te nemen en dat er velen zouden ontvluchten om 't lot niet te moeten trekken, maar door het feit dat ze gevlucht waren zouden ze aanzien worden als soldaat en indien ze konden gevat worden, zouden ze de plaats moeten innemen dergenen door het lot aangeduid. Men gaf echter toe dat de steden en gemeenten mannen van goeden wil mochten leveren, mits dat zij inboorlingen waren van

het land, vijf voet en twee duim (1) lengte hadden en in goede gezondheid verkeerden.

De gemeente had te zorgen voor de kleeding der soldaten en voor hun soldij tot zij in hun Bataljon zouden aangekomen zijn.

Aldus was voorgescreven door Moreau de Seychelles op 3 Januari 1747. Waarschijnlijk hadden reeds vele jongelingen lont geroken want den 22 Januari 1747 richtte de Seychelles een verwittigingsbrief tot de Schouten en Wethouders om te beletten, dat de onderdanen in het vijandelijk (!?) leger zouden dienst nemen, want hij was *«verwitticht dat menigvuldighe pachters ende ingesetenen hun hebben geengageert, ende dat anderen op 't point stonden van hun t'engageren omme in't Vijandelyck Leger te gaen ende aldaer te diene met Voitures ende Peerden.»*

2. De gebeurtenissen te Wuestwezel.

Het was een lastige tijd voor ons dorpsbestuur. Steeds kwamen nieuwe oorlogslasten onze vreedzame bewoners teisteren. De doortrekende troepen brachten niets dan ellende en onheil in 't dorp. 't Was een echte warboel. Nu eens waren het roodgekleede Engelschen met hooge mijters en witte broeken, dan Fransche dragonders met blinkende helmen, soms Hongaarsche pandoers of Oostenrijkers met driekantige mutsen en zwarte slipjassen, Hollanders in 't blauw of Pruisische bierdrinkers, zelfs de Hannoversche huurtroepen lieten ons niet gerust. Maar van welke nationaliteit of welk regiment ook, 't waren steeds plunderende soldaten, die meestal aan hun lot overgelaten als echte zwerfers namen wat ze krijgen konden en al wat niet te heet of te zwaar was meevoerden. (2) Wie kon bovendien nog uitmaken of men vrienden of vijanden te doen had? 't Voordeeligt was : de bazen op 't dorp voor vrienden te aanzien en die niet hier waren voor vijanden te houden, om 's anderdaags eenvoudig van opinie te veranderen. En ons dorpsbestuur wist zulks heel diplomatisch aan boord te leggen.

Op den vorigen heer der Heerlijkheid, den Duitschen graaf van Grönsfeld-Diepenbroick, die met Jacoba van der Rijt gehuwd was, moest men niet rekenen, die was nooit hier, tenzij voor een paar dagen om van zijn krijgstochten uit te rusten. De familie de Vinck, die juist in dien tijd (22 September 1745) de Heerlijkheid van den graaf van Grönsfeld had gekocht, verbleef meestal te Antwerpen en bemoeide zich niet met de Heerlijkheid. Schout en Schepenen moesten dus op zichzelf steunen.

Zoo was de toestand, toen einde Januari 1747 een waarschuwing toekwam vanwege den Raad van Brabant, om de inwoners in te lichten

(1) 5 voet (Parijs) en 2 duim komt overeen met ongeveer 1,66 m.

(2) Meermaals kreeg men ook hoog bezoek. Zoo vinden we voor dezen tijd (14 Januari 1747) melding gemaakt van het doortrekken van den Markies de Puyrieulx, gevolmachtigd minister van den Franschen Koning, die van Breda naar Antwerpen reisde, begeleid door acht Fransche dragonders en een wachtmeester der Hollandsche garde.

over de ordonnantie van den 25 December van 't vorige jaar, en te berichten dat Brabant moest leveren 1610 mannen van Militie, tusschen 18 en 40 jaar, *« lanch vyf Voeten en twee Duymen, in staet zynde van wel te dienen. »* Dat hun verbintenis zou zijn van zes jaar te beginnen van den 1^e Maart, ofwel als de vrede vroeger zou geteekend zijn, zouden ze aanstonds naar huis gezonden worden.

En nu kwam het mooiste, de nieuwe soldaten moesten gekleed worden door de gemeente en er zou aan ieder geleverd worden :

« Een en Hoet met valsche silver gegallonneert.

Een Juppon gekruyst van witten baye, met platte Tenne Knoppen, gevoedert met een goede saeje stoffe.

Twee Hemdens, gegarniert met kleyne Manchetten.

Eenen swerten kreppen Krawat ofte Collet met eene Gespe.

Een paar Waggenen van goet Lynwaert met Knoppen.

Een paar Schoenen.

Ende eenen Haeversack van Lynwaert met fynen bandt van Buffels-leir ende eene Gespe. »

Deze *« Waerschouwing »* versierd met het Brabantsch wapenschild werd *« gepubliceerd naer de hooghmisse ende geaffigeert (aan geplakt) tot Wuestwessel den 29 January 1747. »*

De Schout van Wuestwezel, Frans van Beeck, (1) had op 30 Januari te Antwerpen de vergadering bijgewoond van het Quartier van Ryen, waartoe onze gemeente behoorde. Daar ook was het ter spraak gekomen, dat reeds verschillende jongelingen overgegaan waren naar de zoogenaamde vijandelijke legers (inzonderheid de Engelsche en de Hollandsche troepen) om dienst te nemen tegen de Franschen. De Markgraaf had daarom uitdrukkelijk gevraagd dat men op de dorpen aanstonds het plakkaat *« van sijne Alderchristelijkste Majesteit »* (hier bedoelde men den Koning van Frankrijk!) zou aflezen, bij welk plakkaat het *« wort verboden dat niemand hem sal vermogen te engageren om te dienen in de armee van den Vyandt met voitures, peerden, enz. ende voorders als in het selve op pene van confiscatie vande voitures en peerden ende thien duysent guldens amende. »* De boet was waarachtig zwaar genoeg om te doen nadenken.

De vergaderingen te Antwerpen duurden maar voort, want 't werd hoog tijd dat er maatregelen getroffen werden om de 1610 soldaten voor het Hertogdom Brabant te leveren, men was reeds in Februari en den 1^{en} Maart moesten de nieuwe manschappen kant en klaar staan.

Den 4^e Februari, tusschen twee vergaderingen in, richtte Schout Frans van Beeck een brief tot zijn broeder den sekretaris om de noodige schikkingen te nemen voor de aanwerving. Daar men voorzag dat er weinig liefhebbers zouden komen naar een *« droge »* bijeenkomst, dacht men het goed een paar tonnen bier te laten uitdrinken. Eens de jongelingen in betere stemming, zou wel een of ander zich vrijwillig aanbieden.

(1) Schout Frans van Beeck (1718-1794) volgde later zijn broeder Herman Jozef op als sekretaris, na dezes dood (1781).

Wie een staaltje wil hebben van het gemoedelijk dorpsbeheer uit dien tijd, leze dat eenvoudig-klaar schrijven van den Schout aan zijn Sekretaris (zie Bijlage I).

's Zondags werd na vroeg- en hoogmis volgend bericht door den Sekretaris gepubliceerd :

« Alsoo die Heeren Staeten van Brabant goet vinden aen te nemen
» degene die sich vrijwillighlyck willen engageren onder de trouppen
» van sijne alderchristelyckste Majesteit in de Battallions tot bewaer-
» enisse der nieuwe veroverde landen van Brabant, sijn connen adres-
» seren bij d'Heer Schouteth ende Schepenen van Wuestwezel, die hun
» op seer favorable conditie sullen aennemen, met gelofte van goet
» hantgelt, daghgelt oft onderhout ende daerenboven eene goede somme
» gelts als sij hunnen dienst sullen hebben volbracht, en sullen boven-
» dien aen d'Eerste, die hun sullen engageren geven eenen goeden
» drinckpenninck ofte stryckgelt voor de laetste vooruyt.

» Ten welcken eynde die Schouteth ende Schepenen van Wuest-
» wesel op vandagh naer middagh, morgen vroegh ende naer middagh,
» synde vijff en ses Febr. 1747 sullen vaceren ten huysse van de kinde-
» ren Theodor van Beeck, bij de kercke alhier, alwaer oock twee ton-
» nen bier sullen ten beste gegeven worden voer alle degene die willen
» comen dienen ende engageren.

» Alle degene die gadinge hebben om hun te engageren connen
» comen ter plaetse ende tijde voers. alwaer men hun van alles tent
» dien aengaende voerders sal instrueren ende licht geven.

Seght het voorts.»

Als VOORWAARDEN DER AANNEMING hadden Schout en Schepenen gesteld dat de dienstnemers zouden teekenen voor een termijn van zes jaar. (1)

Zoohaast de vrijwilliger aangenomen was door den oorlogskommissaris zou hij van de gemeente een handgeld ontvangen van 50 gulden, die betaald zouden worden te Antwerpen of daar waar het noodig mocht blijken. Vanaf den dag der onderteekening tot den 1^a Maart kreeg hij 7 stuivers per dag. Van dan af had de soldaat recht op zijn soldij, maar bovendien schonk de gemeente hem een som van 60 gulden per jaar, betaalbaar per drie maanden, doch naar keus van den soldaat kon hij deze som ook op het dorp ten intrest laten staan aan 4 ten honderd.

Moest het gebeuren dat eenige van de vrijwillige worden gequetst ofte gestropieert, dat sij niet bequaem meer en waeren hunnen

(1) Aldus luidde de verklaring die door de dienstnemers moest onderteekend worden :

« Engagement voor ieder Milicien.

» Ick onderschreven..... sone van geboren tot Jurisdicte van
» certificieere en verclare door dese tegenwoordige, mij geengageert te hebben
» omme te dienen in qualiteit van kryghsknecht in de Bataillons die in 't Ko-
» ninckrijk zijn, op den last van voor den tydt van Ses achter-een-volgende
» Jaeren, die beginnen sullen den Eersten Meert van desen tegenwoordigen
» Jaere seventhien hondert seven-en-veertigh, in teekenen der waerheydt hebbe
» dese onderteekent tot den 1747.»

cost te winnen (waer van hun Godt believe te bewaeren) sullen wegens desen voorschreven Dorpe ende Armen gedurende hun leven lanck onderhouden worden.»

Indien de soldaat vóór het einde van zijn diensttijd kwam te overlijden dan zou het achterstel uitbetaald worden aan zijn naaste vrienden of zooals hij er over beschikken wilde.

De premie voor den eerste aangever werd op 10 gulden gesteld, (De tweede kreeg er 8, de derde 6, de vierde 4.)

Men kan zich nu wel voorstellen hoe het er zal gegaan hebben op die twee avonden der aangiften, zeer waarschijnlijk veel drinkers, doch weinig aangevers, want den zesden Februari was voorbij en nog had geen enkel jongman zich verkocht, alhoewel men de premie voor den eerste van tien op achttien gulden had gebracht.

's Anderdaags echter, 7 Februari, had men een vogel in 't net en men teekende aan achter de conditiën : *« Op seven Februarij 1700 seven en veertigh, Jan van Hoydonck, gebortigh van Baerle-hertogh, jonghman ende inwoonder binnen desen voorschreven Dorpe, denwelken den voorschreven dienst op de voorstaende conditiën vrijwillighlyck heeft geaccepteerd. Was onderdteekent : Joannes van Hoydonck.»*

Later voegde zich daar nog aan toe Hendricus Litsemborgh en Franciscus Deckers.

De tijd vorderde en te Antwerpen werd men 't wachten moe. Men zond aan die van Wuestwezel de « militaire executie », zoodat de toestand ernstiger werd, dan men waarschijnlijk eerst had voorzien. Schout en Schepenen haasten zich op den volgenden Zondag, 12 Februari, na de twee missen volgende advertentie te doen afkondigen :

D'Heer Schouteth en Schepenen van desen Dorpe van Wuestwezel tot noch toe niet hebbende becomen den nomber van Krijgsknechten, die desen dorpe moet leveren tot de Lantsmilitien ingevolge d'ordre van den Coninck ende tot dien eynde gesonden sijnde de militaire executie en om te voercomen alle voerdere costen ende schaedden die desen Dorpe en ingesetenen souden daerover mogen overcomen, soo ist dat de voers. Wethouderen bij desen adverteren alle jonghmans om op vandaegh ten twelf uren des middaghs te comen ten huysc van de Kinderen Theodore van Beeck, hetsij dat sij genegen sijn om als Krijgsknecht te dienen ofte niet, ten eynde van aldaer te nemen alsulcke middelen als het kan geschieden, hetsij van dat degene die t'huys soecken te blijven eenigh gelt geven voor die souden dienen oft andersints gelijck hun de voers. Wethouderen sullen proposereren, en sullen aldaer vrij te teeren hebben.

Waerschonwende ten eenentwege alle jonghmans, dat bij soverre geene vrijwilligers genoegh comen, dat sij alle gelijck sullen moeten gaen naar de stadt Antwerpen oft elders om te loten voor de commissarissen en dat het niet hun dan soo wel niet sal afloopen, en dat sij hun dan met de gagie van den Coninck sullen moeten tevreden houden, sonder dat aen hun dan iedt voorders sal worden betaelt ofte gegeven, en soo sij hun vrijwillighlyck willen engageren, soo sullen sij hebben

een seer favorable cinditie, wacrop sij seer treffelijk kunnen leven ende teiren.

Item soo daer geene vrijwillige genoegh comen, soo sullen alle jonghmans eerstdaeghs geprest en wegh gehaelt worden met de militairen en alsoo veele sullen connen bijbrengen voor excusie, dat sij niet uyt en connen oft te jonck ofte oudt sijn, maer soo de militairen comen, soo sullen niet veele excusien gehoert worden ofte hun helpen.

Daerom komt eenieder nemen het beste, ensigh verhoeden van schaede.
D'een seght het ander voorts.

Terzeldertijd met deze advertentie werd een verbod afgekondigd luidens hetwelk niemand wapens of uitrusting mocht koopen van deserteurs, die de wegen naar Breda en 's Hertogenbosch afiepen. Dit verbod verplichtte « *op pene van het met den Hals te moeten vergelden.* » Het kwam goed van pas om de jongmans nog meer schrik voor de Franschen te doen krijgen.

Wat de vrijwilligers aanging, was er nog geen verandering en men oordeelde dat het best was van te Antwerpen te gaan loten. Maar wie zou naar Antwerpen gaan? Waarschijnlijk werd de raad der Schepenen gevolgd dat de begoeden en degenen die wenschten thuis te blijven iets zouden betalen aan degenen die wilden gaan loten. Adriaan Janssen Neeffs en Anthonis Damen, twee Schepenen, teekenden veertien jongelingen op, meestal knechten van groote boeren.

Of deze nu naar Antwerpen geweest zijn vernemen we verder niet meer.

We krijgen nog twee brieven (15-16 Febr. 1747), die ons toch nog iets laten hooren over de miliciens, (zie Bijlagen II en III). De miliciens moesten op 't kasteel zijn den volgenden Zaterdag (18 Februari 1747) om de algemeene revue te passeeren en de sekretaris werd door den Schout verzocht zelf naar Antwerpen te komen om zijn mannen te leveren, zoo vernemen we nog uit dien brief dat Wuestwezel vijf pionniers te leveren had, doch de Schout had die te Antwerpen reeds gevonden. Te Antwerpen ontving de sekretaris een schrijven van een zekeren Grangé die liet weten wat de vrijwilligers reeds ontvangen hadden. Daarmee kon op den gestelden dag Wuestwezel zijn krijgsknechten leveren. Over hun verder wedervaren hebben we niets gevonden. Zeker is het, dat ze hun zes jaar niet uitgediend hebben, want het volgend jaar reeds (18 Oct. 1748) werd te Aken den vrede geteekend, zoodat meteen ook een eind gesteld werd aan den gedwongen dienst onzer Wuestwezelsche jongens in het leger van « *Sijne Alderchristelijke Majesteit* » den Koning van Frankrijk.

K. PEETERS.

BIJLAGEN

I. Brief van Schout F. van Beeck, aan zijn broeder sekretaris H. J. van Beeck. Orders ontvangen op de vergadering te Antwerpen en maatregelen te nemen door de overheden van Wuestwesel voor de uitvoering van het Koninklijk Decreet van 25 December 1746.

Antwerpen, 4 Febr. 1747.

Beminden Broeder,

Alhier voornoen ter vergaedinghe geweest sijnde soo hebbe becomen de orders van de Staeten van Brabant dewelcke ick bij dese UE. ben toesendende, dewelcke UE. soo goet sal sijn van op morgen te publiceeren als oock sende hier beneffens de repartitie van het Hertogdomme van Brabant, alsoock de repartitie van onzen quartiere van Reyen, waerinne onse quotie voor Woestwesel is te leveren acht personen in plaetse van ses, soo UE. sal connen sien, vermits Borgerhout, Berchem en Wilryck is begrepen onder de leveringhe van de stadt ten getalle van 148. Sende hier noch beneffens den project van advertentie om op morgen te publiceeren naer de vroeghmisse ende Hoogmisse. Soo als U sal sien is het selve luydende dat Schouteth en Schepenen op Maendagh den 6 deser, sijnde morgen ten huysse van de Kinderen Theodor van Beeck sullen vaceren, tot lichtinge van vrijwillige personen, met gelofte van goet hantgelt, dagh gelt en bovendien noch eene somme als wanneer sij hunnen dienst sullen hebben gedaen, soo versoecke van U van dit op morgen alsoo te publiceeren. Ende mij dunkt dat het niet quaet soude wesen alsdat men bij Anna van Beeck liete brengen twee tonnen bier voor alle degene die willen comen drincken ende hun alsdan engageren, om te sien ofte wij deselve langst dien cant konnen krijgen, want het is seecker alsser geen vrijwilligers en komen, dat men binnen 6 à 7 daegen sal moeten loten ende wat dan gedaen, 't is hier omme dat ick U desen expresse ben toesendende want moet ten twee uren inde vergaedinghe wesen, en sal alsdan nog meerder orders mede brengen dewelcke ick noch niet en hebbe en sal morgen thuys wesen. Ende seyt soo goet van aen alle de Schepens te te doen seggen van op Maendagh sijnde 6 deser altemael bijeen te wesen, om alsdan te nemen de noodige maetregels, want ik sien hier geen licht in.

Seyt soo goet van desen expressen te betaelen, hij heeft mij gevraecht ses schellingen en blijve met betrouwe op Uw goede zorgen. Uw beminde ende kinderen sijn welvarende : hebbe deselve op desen morgen gesproken.

Beminde Broeder,

UE. d. w. Dicnaer en Broeder,
F. VAN BEECK.

II. *Brief van Schout Frans van Beeck, aan zijn broeder sekretaris H. J. van Beeck, aangaande de verzending der miliciens en de levering van 5 pionniers.*

Antwerpen, 15 Februari 1747.

Beminde Broeder,

Alsoo op vandaegh is geresolveert van de gewerfde miliciens altemael op 't Casteel te doen comen om op Saterdagh de generale revue te doen, ingevolge de order, soo versoecke dat UE. deselve op morgen ofte overmorgen gelieft te brengen naer hier toe, want alsoo deselve hier moeten wesen sende oock beneffens dese de repartitié van pionniers boven de voorgaende. Soo als UE. sal sien soude dese selve alhier wel gekregen hebbe, maer en wete niet ofte de boeren bij ons oock willen wercken, soo dat ik de vijff pionniers op morgen sal verwachten, ofte wel antwoordt met de postwaegen.

Ick soude vandaagh thuys geweest hebben, maer het is den Zaterdagh wederom vergaderinghe waervan ick UE. wel sal spreecken als U hier sal sijn met de miliciens, want U moet nootsaeckelijck overcomen. UE. kan hier wel eenigh hantgelt geven in cas van disput. — Hebbe de vijff pionniers van de stadt gekregen vermits ick naerder order ontfanghen hebbe, soo en moet UE. deselve niet senden, en sal U op morgen sonder faut verwachten. UEd kan Jan Boons met de miliciens doen affcomen.

En blijve met haest, Beminden Broeder,

Uw D. W. Dienaar,
F. VAN BEECK.

III. *Brief van J. B. Grangé aan sekretaris H. J. van Beeck, met aanduiding der sommen betaald aan de vrijwilligers.*

Wuestwesel, 16 Feb. 1747.

Mijnheer,

Hopende UE. goetd arrivement, soo come UE. desen op versoeck van Sr Maesmans desen toe te senden ingevolge Ue. ordres hem gegeven nopende hetgene hij alhier voor onse gewerffde heeft betaelt, te weten :

Aen Franciscus Goetschalck betaelt op rekeninge van *Franciscus Deckers*, de somme van elf guldens negen en halve stuyvers;

Item aenden voers. *Deckers* in gelt betaelt de som van twee guldens ende seshien stuyvers, is saemen voor den selven de som van veerthien gulden 5 $\frac{1}{2}$ stuyvers.

Item aen *Hendericus Litsemborgh*, de som van twee gulden ende twee stuyvers.

Item aen *Jan Van Hoydonck*, eenen gulden ende vijftien.

Welke voers. sommen ieder aen hunne vijftig guldens moet gecort worden, waarmede, naer UE. Familie seer minsaem gegroet te hebben, soo hebbe d'eere van te wesen met alle ootmoedigt respect,

UE. Dw. Dienaar,
J. B. J. GRANGÉ

N. B. Opden dagh dat *Jan Van Hoydonck*, hem heeft geengageert, is aenden selve door Anna van Beeck per ordre van d'Heer Schouteth betaelt de som van drij guldens thien stuyvers.

Item, *Franciscus Deckers* heeft van Ue. twee daeghen lanck twee schellingen gehadt, te weten, den 13ⁿ twee schellingen en den 14ⁿ twee, wat hij ende andere voorts van UE. hebben gehadt, dat is mij onbekent, dus pro memoria.

Mijnheer H. J. van Beeck, Secretaris etc. van Wuestwesel
actuelyck ten huyze van D'Heer Diricksens, Dyckgraef, etc.
inde Sprinckstraet tot *Antwerpen*. (1)

“ Vlaenderen „

Hier op het dorp!... Waar haalt gij het uit?... zal misschien de eene of de andere opwerpen...

Wie kent Vlaenderen niet, ginder westwaarts naar de zee heen, verdeeld in Oost- en West-Vlaenderen?...

Het doodregister, (1662-1778) in het latijn opgesteld, zal het u diets maken. Het is ernst!

Ten tijde van pastoor Norb. Dervoort die het boek begon en van pastoor Jan Oudenrogge die het voortzette, was het gebruik in voege de wijk of straat aan te duiden waar de overledene ter woonst verbleef.

Alzoo is menige aangeteekend : « *ex Flandria, ex Vlaenderen,* » en opdat gij het niet verkeerd zoudt opnemen en denken op de herkomst van den afgestorven uit het voormalig graafschap Vlaenderen, — wij, wij leefden hier in Brabant, dat zich toen tot onze Kempen nog uitstreckte — staat het soms klaar uitgedrukt : « *uyt ons Vlaenderen, ex-Flandria nostra.* »

Het is de streek ten huidigen dage *Achterbrugge* geheeten, of eerder het bewoond gedeelte onmiddelijk achter of over de brug gelegen dat vroegertijd met « *de plaetse* » de kom van het dorp, ééne wijk uitmaakte; verder was het « *de heijde* » die insgelijks afzonderlijk door de « *bedesetters* » als wijk geteld werd.

Het voornoemd doodenboek wijst ze nauwkeurig aan, en bijvoegende : *retro pontem*, d. w. z. achter de brug of *ultra pontem*, over

(1) H. J. van Beeck (1716-1781) verbleef te Antwerpen bij zijn schoonbroeder. Hij was gehuwd met Maria Catharina Dirickxsens. († 1800.)

de brug, en nog duidelijker : *ex-Flandria nostra ultra pontem nostrum, wijt ons Vlaenderen over onze brug of ultra pontem Willelmi Beijaerts* » over de brug van Willem Beijers.

Bestaat de benaming « *Vlaenderen* » daar ter plaatse nog?

Waar komt ze vandaan?

Welk uitstaan heeft Willem Beijers met de brug?

P. v. G.

* * *

Het spijt ons ten zeerste onzen medewerker niet heel en gansch tevreden te kunnen stellen door afdoende antwoorden op zijn drie vragen, doch laat ons doen wat we kunnen en geven wat we vinden.

Op het gehucht « *Achterbrug* » kennen we thans een herberg « *In Vlaenderen*. » Of ze in verband staat met het oude « *Flandria nostra* » kan niet met één pennetrek uitgemaakt worden. De herbergier zocht een overeenkomst met het « *over 't water* » te Antwerpen, maar een ander bewoner van het gehucht houdt staan dat het over de brug wel degelijk « *Vlaenderen* » heet, maar hoe de naam er gekomen is weet niemand met zekerheid te zeggen.

In het laatste leenboek van het Wuestwezelsch leenhof (XVIIIe eeuw) is de naam « *Vlaenderen* » niet te vinden, men spreekt er steeds van « *Achterbrugge* » en « *over de brugge* ». Een nieuwe eigenaardigheid vonden we echter in dat leenboek wel : Cornelis Adr. Theuns had namelijk « *over de brugge, Oost de beke* » een beemd in leen, die aangeteekend staat als « *den Antwerpschen beemd* ». Nu rijst aanstonds de vraag : Wat komt Antwerpen daar naast de brug doen? Zou onze eerste zegsman het dan nog geraden hebben, en zou de volksvergelijking met Antwerpen, waar men juist over 't water « *Vlaenderen* » vindt, zoo algemeen geweest zijn, dat onze vroegere pastoors haar aanvaardden ter aantekening in het doodboek der parochie?

Waar elders in Wuestwezel *vreemde* plaatsnamen voorkomen als « *Engelsche Ryt* » en « *Engelsch baantje* » kunnen deze heel gemakkelijk thuis gewezen worden door een verband te zoeken met de doortrekkende en kampeerende Engelsche troepen. Zoo werd door ons huidig geslacht voor altijd het verblijf der Duitsche bezetting (1914-1918) in de Wuestwezelsche plaatsnamenreeks ingeschreven en steeds zal men blijven spreken over « *den Duitschen pad* » als men den voetweg wil beduiden, die tijdens de bezetting langsheen de electriche grensafsluiting liep en die vastgestampt werd door de Duitsche schildwachten. (1) Voor zulke plaatsnamen hoeft men niet zoo ver om een verklaring te zoeken, dan voor ons « *Vlaenderen* » en het « *Antwerpsche* » over onze brug.

Wat Willem Beyers met de brug te maken heeft? Wel heel eenvoudig, Willem Peeter Beyers bewoonde « *een stede gelegen over de brugge* » en dezelfde familie Beyers bezat van ouds een beemd « *gelegen bij de brugge* ». Het is een algemeen gebruik straten, wegen, waterloopen, enz. aan te duiden volgens den naam van dengene die ze

(1) Zie J. TYSMANS. « *Wuestwezel en de Oorlog 1914-18* » blz. 9.

bezit of die er vast bij woont. Zoo zal men destijds gezegd hebben de brug van Willem Beyers zooals men nu spreekt van «'t straatje van Floren, de baan van Jan Herrygers », enz.

Men ziet dat het wel de moeite loont eens na te denken op het ontstaan van hedendaagsche- en vooral van verdwenen plaatsnamen.

K. P.

Begraafplaats voor den Eerw. Heer Cornelius Hofkens, priester op 't Kasteel († 27 Mei 1772)

Toen de familie Vinck, later de Vinck de Wesel (1) het Wezelsch Hof betrok (1745), kwam er ook een plaats open voor een priester. In den tijd van hun voorgangers, de ridders van der Rijt of den graaf van Grönsfeld, was daar geen spraak van.

In het jaar 1772 overleed de priester van 't kasteel, de Eerw. Heer Cornelius Hofkens, die alhoewel in Brecht woonachtig, hier op het kasteel overleed.

Vrouwe Stevens, de weduwe van Jonker Jan Frans Vinck, wilde den priester een treffelijke begraafplaats bezorgen en richtte een verzoek tot « *Pastor, Schouteth en Schepenen* » om « *een eerlijcke en behoorelycke begraeffplaetse in de hooghe beneden coore der parochiale kercke alhier tot Wuestwesel voor den seer Eerweerdighen Heere, wijlen Cornelius Hofkens, priester...* »

Om een plaats te vinden moest men een ouden grafsteen verwijderen. Na een onderzoek in de kerk werd besloten een ouden afgesleten steen (van in de jaren 1300 of 1500) weg te nemen. Volgende acte werd alsdan opgesteld :

« Wij Pastor, Schouteth ende Schepenen vanden Dorpe van Wuestwesel verclaeren alsdat op heden door ons nauwkeurigh geëxamineert is, alsulcke oude blauwe stucken van eenen sercksteen, liggende in de hooge beneden choor der selve kercke tegens den inganck van den gestoelte ofte lessenaer aldaer; welcken gemelden ouden sercksteen is bevonden (door extraordinaire oudtheydt van tijde) soodanighlyck vergaen ende versleten, datter geene naemen ofte jaeren op te onderscheppen en sijn, dan alleenlyck int cyferletter het forme van een gebroke derthien ofte vyffthien waer uyt eenighsints soude connen geoordeelt worden dat apperentelyck den selven sercke soude connen sijn vanden jaere derthien hondert ofte vyffthien hondert. Denselven sercksteen bestaet in ses gebroke stucken, welcke gemelde stucken met calck aen malkanderen geplackt ofte gevoeght liggen, jae soodanighlyck vergaen liggende, datter gaeten in den selven bevonden sijn,

(1) Of « *Vinck de Wuestwesel* » zooals de heeren zelf vaak hun naam schreven.

dewelcke met seven heel playey steenen ende noch met menigvuldige andere stucken derselve natuer gevult sijn, soodat de gemelde stucken ende brocken niet anders en sijn liggende als tot schande ende infaem van deselve plaetse.

Ende vermits de *Vrouwe Joanna Carolina Theresia Stevens*, Douairière van wijlen *Joncker Joannes Franciscus Vinck*, in sijn leven heere deserheerlyckheydt, bij missive de dato 27 deser maent Mey 1772 heeft aensocht eene bequaeme begraefplaetse in de hooge beneden choor voor wijlen den *Eerw. heere Cornelius Hofkens*, priester, alhier opt Casteel vande wel gemelde Vrouwe overleden.

Welcken gemelden Heere op morgen ter aerde sal worden bestelt. Diensvolgens, soo is door den Heere Pastor, Schouteth ende Schepenen van desen gemelden Dorpe geraede gevonden vande gemelde stucken ende brocken te laeten amoveren, ende aldaer te formeren de begraefplaetse voor wijlen den gemelden Heere Hofkens.

Aldus gedaen, geexamineert ende geresolveert desen 28 Mey 1772.»

De grafsteen van E. H. Hofkens hebben we niet meer teruggevonden in de kerk. Werd hij bij een verandering of vergrooting weggenomen? Er bevindt zich in de parochiekerk van Wuestwezel een merkwaardige verzameling grafsteen, — waaronder er zijn, die, spijtig genoeg, beginnen af te slijten zoodanig dat ze omtrent totaal onleesbaar zijn.

Het is hoog tijd, dat er een werking op touw gezet worde om de bedreigde steenen voor verderen sleet te bewaren.

K. P.

Ons Eigen Hoekje

Aanbetaling 1929.

Meest al onze leden en abonneuten hebben gebruik gemaakt van het stortingsformulier om hun aanbetaling voor 1929 te doen. *Aan degenen, die nog achterbleven, zullen wij zoo vrij zijn rond 15 April een postkwijting aan te bieden*, we verhopende dat deze gunstig zal onthaald worden.

Verschenen nummers.

Daar onze voorraad stilaan uitgeput geraakt, verzoeken we onze lezers, die in hun verzameling de ontbrekende afleveringen willen aanvullen, niet meer uit te stellen om losse nummers te bestellen.

Van « Wuestwezel en de oorlog 1914-18 » zijn nog slechts 5 exemplaren beschikbaar.

NIEUWSJES.

— Op 12 Februari l.l. brandde het Stadhuis van Leiden (Ned.) af. Er viel niets te redden en al de kunstschaten die het bevatte gingen op in de vlammen. Zoo vernemen we dat de fraaie tapijt-behangsels, die de lees- of commissiekamer versierden, eveneens verbrand zijn. Deze behangsels waren afkomstig uit het kasteel «Endegeest» te Oegstgeest dat toebehoorde aan de familie van Berchem, verwant aan de Wuestwezelsche heeren Van der Ryt.

We hopen hier later op terug te komen.

— De bevolking van Wuestwezel bedraagt volgens de laatste statistiek (31 December 1928) 5030 inwoners (2512 mannen en 2518 vrouwen) zijnde een aanwinst van 73 inwoners voor het jaar 1928.

Boekennieuws

JOZEF CORNELISSEN. *Nederlandsche Volkshumor op stad en dorp, land en volk*. Deel I. (XXXI + 300 blz.) Prijs 35 frs. Uitgeverij «De Sikkel» Antwerpen.

Het eerste deel van het grootsch aangevatte werk van Jozef Cornelissen is verschenen en zooals de aankondiging het meldde is dit boek het eerste in onze taal, dat stelselmatig en methodisch der volkshumor betreffende steden en dorpen, landen en volken behandelt. Onder het woord «volkshumor» verstaat hij Spot- en Bijnamen, Spotrijmen, Spotvertellingen, Volksetymologische Sagen, Spreekwoorden en Zegswijzen.

Als oorzaken en ontstaansredenen worden aangeduid : 1° zucht om te spotten, naijver en afgunst onder de dorpen ; 2° afzondering van meer bevolkte centra ; 3° opzettelijke spotvertelsels.

Voor elke plaats of streek worden gegeven : a) spotnamen, b) spreekwoorden en zegswijzen, c) spotrijmen d) spotvertelsels. Zoo komen achtereenvolgens aan de beurt : Zuid-Nederland : Vlamingen en Walen (1-20). Provincie Brabant (23-123) Provincie Antwerpen (126-300). Als we nagaan dat de verzamelaar als gebied koos : «de steden en dorpen van Zuid- en Noord-Nederland met de aangrenzende Nederlandsche gewesten, Fransch-Vlaanderen en Zuid-Afrika», mogen we verwachten, dat de twee volgende deelen even goed gevuld zullen zijn als het eerste.

Wat we er voor onze gemeente in vinden :

WUUSTWEZEL.

«De Brechtsche schooljeugd heeft op de wezelaars het volgende spotrijm gedicht :

Wezelsche gärten,
Beenen gelijk spörten
Koppen gelijk ballen
Ze komen van den Brachtschen toren gevallen.»

Voor Achterbroek vinden we het vermoedelijk ontstaan van den spotnaam *Achterbroeksche kwerten*.

Zou men in de omliggende dorpen anders niets op Wezel weten te zeggen, want op een andere gemeente vindt men best de spotnamen en vertelsels aangaande de zijne, en dat is heel natuurlijk.

Volledigheid is zeker wel de vereischte, die moeilijkst te vervullen is bij dergelijk werk. Als onze Kempische buitenmensen het werk van den heer Cornelissen doorpluizen, hetgeen we wel verwachten, zijn we tevens zeker dat er nog een heele boel niet-vermelde namen en gegevens zullen opduiken, dit was overigens onvermijdelijk. Het laat zich ook goed verstaan, dat sommige plaatsen door den schrijver beter gekend (b. v. Brecht, St. Antonius, e. a.) wat uitvoeriger behandeld worden en vermeldenswaard is, dat ons berucht Oolen niet minder dan 27 verschillende spotsagen krijgt (blz. 258-283) en dat de Mechelsche Maanblussers niet benadeeld zijn met ongeveer 20 blz. tekst. (Prachtig verzameld !)

We zouden nog veel meer moeten zeggen, onze lofbetuiging zou geen einde nemen en de « meldenswaarde » deelen zijn zoo talrijk doch onze lezers zouden zelf moeten oordeelen. Dus ofwel schaf U dit eerste deel aan, ofwel vraag het ter lezing in uw plaatselijke boekerij; de beheerders onzer openbare boekerijen zullen zeker zorgen, dat minstens één exemplaar aangekocht worde.

Gaarne onderlijnen we wat het bijvoegsel aan ons tijdschrift (III, 3) reeds meldde « Als spiegel van het volk en zijn denkwijze is de verzameling » van den heer CORNELISSEN een historisch en folkloristisch document van » hooge waarde. We zien er dat volk in al zijn waarheid, zoo in 't heden als » in 't verleden.

» Niet alleen de folklorist, ook de historicus en de letterkundige zullen » in het werk ruimschoots hun gading vinden.

» Het is geen droge, saaie verhandeling, maar een zeer aantrekkelijk, » op onderhoudende wijze geschreven boek, wat het ook voor den gewonen » man genietbaar maakt, niet alleen is het een *wetenschappelijk standaardwerk*, » maar tevens een *lutmig volksboek*, dat zijn plaats verdient zoowel in de » volksbibliotheek als in 't studeervertrek van den geleerde. »

Alle folkloristen zullen den Heer Cornelissen dankbaar zijn. « Wesalia » biedt hem zijn erkentelijke en oprechte hulde. Ook gunnen we een woord van lof aan zijn uitgelezen schaar medewerkers en correspondenten waaronder we ook een der onzen aantreffen nl. onzen medewerker Hub. Kunst. Flink zoo !

We zien nu benieuwd en met belangstelling uit naar deelen II en III.

De uitgeverij « De Sikkell » heeft ons aan goed werk gewoon gemaakt en ze heeft hier ook den heer Cornelissen behulpzaam ter zijde gestaan om de vrucht van zijn « jaren langen arbeid en geduldige opzoekingen » in een passend kleed de wereld in te zenden.

K.

RAYMOND DE ROOVER, L. S. C. F. *Jan Ympyn. Essai historique et technique sur le premier traité flamand de comptabilité (1543).*

Uitgegeven door « Veritas ». Antwerpen. (30 blz. + 1 plaat).

Jan Ympyn Christoffels († 1540-41) een Antwerpsch koopman, schreef in 't begin der XVIe eeuw een Handleiding van boekhouden, verdeeld in twee deelen, het eerste (*boek van informatien*) dat het theoretisch gedeelte daarstelde was gevolgd door een praktisch deel (*den Exemplaer*). Jan Ympyn leerde zijn « conste van rekeninghe te houden » van de Italiaansche kooplieden en vertaalde zijn Handleiding « met grooter dilligentten uit die Italiaansche tale in onzer spraken ». De opsteller zelf gaf zijn werk niet uit, doch zijn weduwe, Anna Swinters, bezorgde de eerste uitgave in 1543. Hetzelfde jaar verscheen ook de Fransche vertaling en vier jaren later vertaalde men het werk in de Engelsche taal.

De grootste verdienste van Jan Ympyn volgens S. is, dat hij in heel westelijk Europa het dubbel boekhouden heeft leeren kennen. De Heer De Roover, die zijn opzoekingen met de meeste zorg heeft doorgedreven, heeft de economische geschiedenis een prachtige monographie rijker gemaakt en heeft een te weinig gekende roemrijke figuur uit Antwerpen's verleden in een klaar licht gesteld. De schrijver haalt alle eer van zijn werk, zijn « Jan Ympyn » is een mooi bundeltje historische en technische beschouwingen. Schrijver streefde naar volledigheid, en die is o. i. wel bereikt.

De uitgave is keurig verzorgd en de plaat, het titelblad van Jan Ympyn « Nieuwe Instructie » voorstellend, is goed geslaagd.

ERRATA

In ons vorig nummer (III, 4) zijn, *buiten onze verantwoordelijkheid*, eenige zinstorende fouten ingeslopen, die we hier willen aanduiden opdat onze lezers op de bedoelde plaatsen de noodige verbeteringen zouden kunnen aanbrengen.

Blz. 50, regel 34. ... dat deze op zijne beurt in « *reeckeningh moet verantwoorden* » en « *waarmede den rendant zijne reeckeningh heeft voldaan ende betaelt.* »

Blz. 62. GILDELEVEN, alinea 3 begint aldus :

— *Kon. Sint-Kristoffelsgild.* Koning Jan Anthonissen heeft den Koningsvogel terug op de speer doen plaatsen. Hij werd afgeschoten...

J. Kenis, gemeentesekretaris, Reeth.
 Hub. Kunst, onderwijzer, Neerstraat, 18, Roermond (Holland).
 Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 Jos Leys, Dorp, 87.
 E. P. Libertus, o. f. m. klooster, Oever, Antwerpen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen, Sint Lenaerts.
 G. Mariën, Topaasstraat, 19, Berchem.
 Karel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsens-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 M. Moors, onderwijzeres, Hoogstraten.
 Ant. Mortelmans, Rolwagenstraat, 17, Antwerpen.
 Jos. Mortelmans, Berthoutstraat, 22, Berchem.
 P. J. Nuytemans, Oud-Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 J. Peeraer, oud-schoolhoofd, Zundert (Nederl.)
 Const. Peeters, Dorp, 108.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holland).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 R. Peeters, Oedenkovenstraat, 25, Borgerhout.
 Fl. Pellaers, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Dr. L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, 37, Gent.
 J. Segers-Reusens, Gitschotellei, 100, Borgerhout.
 Jos. Sneyvangers, Lange Ieemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Sneyvangers, Dorp, 89.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Koestraat, 8, Zwolle (Holland).
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Voorzitter « Taxandria », Oostmalle.
 J. Thielemans, Heyvaertstraat, Schaerbeek.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Lange Dijkstraat, 78, Antwerpen.
 Eugène Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei, 53.
 Louis Van Beeck, Maarschalk Fochlaan, 88, Schaerbeek.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 Karel Van den Branden, Esschen-Wildert.
 E. H. A. Van den Heuvel, St. Pieterstraat, 1, Luik.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kinderen, Hôtel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheide, leeraar.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr. H. J. Van de Weyer, hoogleeraar, Leuven.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaerbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroeck.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holland).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Raevens.
 J. C. A. van Hogerlinden, Arnhem (Holland).
 E. H. Van Horenbeek, pastoor, Gooreind.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Esschen.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.)
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Michel Van Hoydonck, kantoor.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Venusstraat, 44, Antwerpen.
 Frans Van Looveren, brouwer.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Barones L. van Pottelsberghe de la Potterie, kasteel « Sterbosch ».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, letterkundige, Gooreind.
 J. D. H. van Uden, Konijnenwal, J 297, Tiel (Holland).
 J. Van Uytbergen, du Fourneustraart, 29, Berchem.
 Al. Van Oers, Hertog Jan II straat, Erps-Querbs.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Th. Verellen, brouwer.

Eug. Verheyen, Van Beersstraat, 6, Antwerpen.
 Ern. Verlooy, villa « 't Heibieke », Brasschaet-Polygoon.
 Constant Vervoort, postontvanger.
 Willem Vorsselmans, drukker-uitgever, Zundert (Holland).
 Fr. Wouters, Bestuurder der gevangenis, Tongeren.

LEDEN :

Alf. Akkermans, Bleeken.
 J. Anthonissen, Kruisweg.
 J. Appelian, Van de Willei, 54, Brasschaat.
 L. Bervoets, Van den Houte's lei, 3, Deurne.
 Alois Blommaert,
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.
 Jan Boden, Westdoorn.
 Louis Boden, Westdoorn.
 L. Boden, Westdoorn.
 C. Braspenning-Herrygers, Sterbosch.
 Fr. Bresseleers, onderwijzer, Eeckeren-Donck.
 L. Bresseleers, onderwijzer, Loenhout.
 V. Breugelmans, Achterbrug, 149.
 Eerw. Heer Kanunnik, Broeckx, pastoor-deken, Contich.
 L. Cornelissen, Heyslagschebaan, Brasschaat.
 Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
 Jan Delcroix.
 G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
 Ed. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
 Aug. De Winter, Boerhavestraat, 29, Antwerpen.
 J. Dupont, Augustynenstraat, Antwerpen.
 C. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
 Kanunnik A. Erens, Archivaris Abdij Tonger-Adr. Francken, Baan. [loo.
 L. Francken, Gasthuishoevestr., 22, Merxem.
 Jan Freyters, Handelslei.
 Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen
 Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
 Felix Goris, Handelslei.
 J. Govaers, Korte Van Peltstraat, 15, Antwerpen.
 Jul. Hens, Dorp, 49.
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg, 103.
 Jan Herrygers, Paal, 190.
 E. H. L. Hicguet, seminarist, Lier.
 J. Hofmans, Bestuurder der Melkerij.
 E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
 C. Kerremans, Handelslei, 60.
 August Kockx.
 C. Kockx, Polderstraat, 192.
 J. Kockx, Van der Keilenstr., 34, Antwerpen.
 E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisdom, Mechelen.
 A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Jozef Leenaerts, Baan.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Mecusen, gemeentearchivaris, Esschen.

Fr. Mecussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
 M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
 Corn. Neys, Heiken.
 F. Nickmans, V. d. Wervestr. 61, Antwerpen.
 Aug. Oerlemans, Dorp, 110.
 Fr. Oerlemans, Dorp, 110.
 Frans Paelinckx, Achterbrug.
 Frans Paelinckx, Steenweg Nienwmoer.
 Fr. Pauwels, Elf Novemberstr. 52, Merxem.
 Flor. Peeters, leeraar M. O. Breda (Holland).
 Frans Peeters, onderwijzer, Esschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 K. Peeters, Dorp, 82.
 Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snij-school.
 E. H. Philippen, archivaris, Antwerpen.
 Hendrik Pockelé, gemeentebediende.
 Louis Pockelé, trambediende.
 Karel Roelands, Kruisweg, 167.
 J. Roelen, Baan, 94.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. Somers, Van Praetlei, 34, Merxem.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Staepels, Kruisweg.
 Dr. R. Sterckens, Platanenstraat, 13, Brussel.
 P. J. Van de Locht, Dorp, 104.
 Frans Van den Bergh, Ginhoven.
 Jozef Van den Bergh, Baan.
 P. Van den Broeck, Molenstraat, 112.
 P. Van den Broeck, Hamme (O. Vl.).
 M. Van den Dorpe, Boesinghe (W. Vl.).
 M. Van den Keybus, Westdoorn.
 Alf. Van der Jonckheyd, Dorp, 69.
 Corn. Van der Jonckheyd, Handelslei.
 Cl. Vandoninck, onderwijzer, MeerhoutGestel.
 H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
 J. Van Sand, Bredabaan, 160, Brasschaat.
 J. Van Tichelt, Bredabaan.
 Louis Van Geel, Dorp, 112.
 Fernand Van Gelder, Edw. Pecherstraat, 22, Antwerpen.
 Math. Van Gils.
 Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
 Em. Van Hoydonck, Polderstraat, 200.
 Jozef Van Looveren, Breikelen.
 Jozef Van Looveren, Baan, 95.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroeck.
 J. Van Wyck, Vinkenstraat, 30, Antwerpen.
 Gerard Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraetu.
 Jozef Verellen, bediende, Dorp, 21.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 St. Verelst, onderwijzer, Lier.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Karel Vervoort, bediende.
 Alf. Weygers, Handelslei.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.

Te verkrijgen op het Sekretariaat van den Oudheidkundigen Kring:
Wuestwezel en de Oorlog 1914-1918, door J. TYSMANS ... 3,50 fr.
Overzicht der Dagbladpers. (Gelegenheidsnum. van *Wesalia*) 2,— fr.
 Verschenen jaargangen *Wesalia* ... 7,50 fr.
 Afzonderlijke nummers ... 2,— fr.